

Kultur / **Bøger**

Poetisk magi og komisk realisme

ANMELDELSE / 04.05.16

Islandske Gyrðir Elíassons noveller er stilistisk afdæmpede, men levende. I Kobbermark mødes magi og hverdagsrealisme med uforbeholden åbenhed og genkendelsesglæde.

Louise Faldorf

Kobbermark består af 32 korte, og forholdsvist hændelses-tomme fortællinger. Historierne er meget forskellige, dog alle med samme magiske klang. Flertallet af novellerne udspiller sig omkring en let distræt, yngre mand. Fælles for disse mænd, der i nogle af fortællingerne kun er drenge, er at de for en stund er ladt alene. Kvinder besøger søstre langt væk fra hjemmet, eller bevæger sig som ligegyldige

spøgelser i periferien af hovedpersonernes bevidsthed. I det hele taget synes familie, herunder ægteskabet, at være en trættende forpligtigelse.

Samlingen indledes med et vers af den russiske forfatterinde Anna Akhmatova: »...her forekommer alting meget nordligt, og jeg har valgt mig efteråret til ven.« Elíasson bruger Akhmatovas korte, melankolske poesi til at sætte stemningen, som i et teater hvor lyset dæmpes og strygerne sagte begynder, inden tæppet går. Næsten alle novellerne finder sted i perioden sensommer til vinter, og det forsyner fortællingen med stemningsfyldte, melankolske farver. Vi befinder os udelukkende på Island, dog med en enkelt sviptur til København, så miljøet er, selvsagt, meget nordligt. Men den storslåede Islandske natur er hos Elíasson komprimeret til en hverdagslig og medgørlig størrelse. Den overvældende vildmark er afløst af venlig provins og føjelige baghaver. Det stejle sorte fjeld, de dybe fjorde og den vildsomme skov er stadig tilstede, men kun som baggrund for historier der finder sted i civilisationen.

Litteratur spiller en central, positiv rolle, hvor hovedpersonen ofte læser eller skriver. Flertallet af novellerne beskæftiger sig med konkrete værker eller litterære personligheder, der figurerer som var de lyslevende. Det er en tilbagevendende forgrening af Elíassons inspirationskilder, der ofte manifesterer sig i hans fortællinger. Denne form for intertekstualitet kan, især for den uindviede læser, være trættende. Men hos Elíasson bliver referencerne humoristiske, til tider poetiske. Det er begrænset og kløgtigt, uden at virke højpandet. I den løjerlige novelle *Tropefisker*, har hovedpersonen, uden billigelse fra sin kone, erhvervet sig en ulovligt importeret moræne:

»Fisken bevægede sig ikke i spanden, men den stirrede ondskabsfuldt på mig. ”Du bliver nødt til at være forsigtig, når du sætter den over i akvariet”, sagde Rumsfeld. ”Den kan nemt bide alle fingrene af dig”. Så tilføjede han, og han fik et ejendommeligt ansigtsudtryk: ”Den der bliver du ikke narret med. Den læger alle sår”. Jeg kørte langsomt hjem. Jeg ville ikke have det til at skulpe over fra spanden, eller gøre fisken køresyg, og så havde jeg heller ikke lyst til at blive snuppet for at køre for stærkt med en illegal immigrant på bagsædet.«

Elíasson, der er blevet kaldt Islands anorektiske forfatter, har en meget kompakt fortælleform. Men novellerne bliver på ingen måde meningsstomme, tværtimod. Historierne fortælles igennem et fāmælt, næsten nøgent sprog. Denne underspillede stil styrker tekstens humoristiske kvalitet. Det skarpe, næsten nøgne sprog, gør historierne umiddelbare og lettilgængelige. Elíasson sparer på de helt lange forklaringer og beskrivelser og præger i stedet novellerne med tragikomik. Det er opmuntrende for novellernes, ellers ordknappe, form. Indimellem er det som om forfatteren bliver utålmodig med selve formidlingen:

»Manden rejste sig langsomt og kiggede på mig igen. Nu var der andre billeder i hans øjne. Det vil være uladsiggørligt at beskrive dem kort«. Og det er åbenbart Elíassons mening; at gøre det kort. Det betyder, at man som læser får en øjeblikkelig og meget ligefrem indføring i fortællingen.

Elíassons drømmeagtige og introverte realisme, giver karakteren et rigt indre liv, som Elíasson udfolder igennem gådefulde sekvenser. Hovedpersonen er umiddelbart ganske tilpas i sin selvvalgte ensomhed, og den tavse hverdag fortsætter virkningsløst, alt imens fantasien ihærdigt fylder tomrummet ud. I det

kvindetomme vakuum, synes tid og rum at blive stadig mere diffuse, og verden udenfor reduceres til fodnoter. Mødet med drøm, fantasi og spøgelse accepteres uden nævneværdig undren. Konkrete problemer afdramatiseres, og selvom der ganske tydeligt tegnes en konflikt imellem mand og kone, er det altid en ublodig affære. Novellerne er 'stille', næsten 'ensomme' anekdoter, hvor den helt store tragedie udebliver. Tungt og konflikt er her blevet til en behagelig form for vibrerende melankoli.

Traditionelt har islandsk litteratur inviteret det magiske og eventyrlige indenfor. Baggrunden er den fælles litteraturhistorisk arv, hvor især de islandske sagaer har præget litteraturen. Elíasson befinder sig iblandt de nye forfattere der beskæftiger sig med magisk realisme og fantastik, herunder forfatterkollega Einar Kárason, Einar Már Guðmundsson og danske Charlotte Weitze. Men Elíasson kigger også udover sit eget begrænsede sprogområde, til den internationale litteraturscene. Der er eksempelvis tydelige spor til japanske Haruki Murakami, der også har den enlige mand i centrum. Men i modsætning til Murakamis karakterer, skal Elíassons hovedpersoner ingen vegne. De savner intet, de søger intet. Det er verden omkring dem som er urolig. Drøm og fantasi trækkes frem på scenen, hvor virkeligheden er reduceret til sitrende baggrundsstøj.

FAKTA

Gyrðir Elíasson, født

1961 i Reykjavík og
debuterede

med *Svarthvít*

axlabönd i

1983. Danske

udgivelser: *Bréfbátarigningin* 1988

(*Papirskibsregnen*,

1990), *Svefnhjólíð* 1990

(*Søvnecyklen*,

1995). *Gula*

húsið 2000, (*Det gule*
hus

2001). *Næturluktin* 2001

(*Natlygten*

2001). *Sandárbókin* 2007

(*Ved Sandåen. En*

pastoralsonate, 2012).

Tildeles i 2011 Nordisk

Råds Litteraturpris for

Milli Trjáanna (*Mellem*

Træerne, 2011)

Kobbermark er oversat

af Erik Skyum Nielsen

på forlaget

Vandkunsten. Bogen

udkom på islandsk i
2014.

